

ИСЛЯМСКИЯТ ПРОРОК И СВЕЩЕНИЯТ КОРАН

Пророка Мухаммед, който е получил откровението на Свещения Коран, е роден в град Мека, днешна Саудитска Арабия, на 20 (22) април 571 г. Той произхожда от знатния, но обеднял род Бану Хашим, клон на племето Курайш – владетели на града и стопани на общоарабския езически храм ал-Кааба. Кръщава го дядо му Абдулмутталиб, който му дава необичайното за онази епоха име Мухаммед (*Възхваляван*). Баща му умира преди неговото раждане или малко след него.

Според традицията го поверяват на кърмачка бедуинка, за да го отгледа в пустинята, далеч от градските болести и покварени нрави, трудните условия да калят психиката му, да усвои законите на високия морал, да се учи на чист арабски език и на красноречие.

Около шестгодишен изгубва и майка си и остава кръгъл сирак. Грижите за него поема дядо му Абдулмутталиб, който го обгръща с любов и внимание, но две години по-късно и той умира. Тогава го взима при себе си като роден син чичо му Абу Талиб, който поставя обичта към него пред тази към собствените си деца и до смъртта си – повече от четирийсет години – го подкрепя и брани от враговете.

Като момче пасе овцете, а когато става на двайсет и пет години, знатната и богата вдовица Хадиджа му възлага да пътува до Сирия с търговските ѝ кервани, заинтригувана от мълвата за неговата правдивост, честност и благородство. Младежът я спечелва напълно след успешното изпълнение още на първата възложена му задача и въпреки неравностойното им положение както по възраст (тя е с петнайсет години по-стара), така и по имотно състояние, Хадиджа се омъжва за него, ражда му шест деца и живеят щастливо около двайсет и пет години до смъртта ѝ. Дотогава той не встъпва в брак с друга жена.

Три години преди да навърши четирийсет – възраст, смятана от арабите за начало на зрелостта, – пропадта между него и съплеменниците му се увеличава. И преди това се различавал от тях по дълбоката си набожност, самовглъбяване и въздържане от масовите пороци – не присъствал на празници и тържества в чест на идолите, не ядял месо, заклано на езическите жертвеници, не пиел вино. Само два пъти в живота си понечил да се включи в младежките забави, но Аллах Всевишния сторил да заспи. Повече не се опитал.

Започва да се усамотява за размисъл и богослужене в пещера в планината Хира, част от веригата *Джабал ан нур – Планина на светлината*. Когато става на четирийсет години, в продължение на шест месеца получава пророчески видения.

На 10 август 610 г. в пещерата някаква сила го стиска и заповядва: „Чети!“ Но той бил неграмотен, затова отговаря, че не може да чете. Тогава му биват разкрити първите коранични откровения: „Чети в името на своя Господ, Който сътвори – сътвори човека от съсирек! Чети! Твоят Господ е Най-щедрия, Онзи, Който научи чрез калема, научи човека на онова, което не е знаел“ (96: 1–5). Необичайното преживяване го разтърсва. Връща се вкъщи ужасен, обзет от треска и промълвява: „Загърнете ме! Загърнете ме!“ Хадиджа го завежда при свой братовчед – шейх на преклонна възраст, който преписвал откъси от Евангелието на иврит. Достопочтеният старец обяснява на Мухаммед, че му се е явил същият архангел, който някога е посетил Мойсей (Муса) – Гавриил (Джибрил).

Божият промисъл му оставя време да се опомни след първото откровение, но това е период на скръб, на колебания и съмнения, дали не е обезумял. Отчаян, решава да се хвърли от високо, но тъкмо да изпълни намерението си от един планински връх, чува глас: „Мухаммед, ти си Пратеника на Аллах, а аз съм Джибрил!“ Вдига поглед и вижда архангела, чийто образ запълва целия небосвод. Неведома сила го приковава на място и му попречва да сложи край на живота си.

Няколко дена по-късно, след като постепенно започва да се убеждава, че наистина е избран свише – подобно на другите пророци – да предаде на хората Божието послание, отново чува глас от горе и когато поглежда натам, съзира същия архангел, седнал на престол между земята и небето. Той губи почва под краката си и се свлича на пътя. Когато се връща вкъщи, обзет от треска и отново повтаряйки думите: „Завийте ме! Завийте ме!“, получава откровенията: „О, ти, който се завиваш, стани и предупреждавай, и своя Господ възвеличавай, и дрехите си почиствай, и скверността отбягвай, и давайки, не се стреми да получиш повече, и в името на своя Господ бъди търпелив!“ (74: 1–7).

От пръв поглед горният кораничен текст съдържа твърде конкретни предписания, свързани с ранния етап на пророческата мисия, но в действителност той набелязва основните принципи и доктриналните фундаменти на исляма: 1) целта на предупреждението е Божият закон да стигне до всеки жител на земята и да се предаде благовестието, че праведниците ще влязат в Рая, и заплахата, че грешниците ще понесат тежки последствия на този свят и в отвъдния живот; 2) целта на възвеличаването на Господ е да се ограничат човешката гордост и високомерие и да се приеме върховното Божие надмощие над рабите; 3) целта на хигиената, телесна и духовна, са отстраняването на негативни външни въздействия и предпазването от поквара, защото „чистотата е половината от вярата“; 4) целта на въздържането от ламтеж за повече са осъзнаването на Божията щедрост, уповаването на Аллах, жертването на личния материален интерес в полза на

бедните и на хората в нужда, доминиране на мисълта за отвъдния живот над алчността за мимолетни земни блага; 5) предписанието за търпение вещае идни беди и обещава въздаяние за онзи, който устои на изпитанията. Като цяло цитираните знамения призовават към еднобожие, вяра в Съдния ден, избягване на грехове и провинения и запасяване с добри дела, пълна убеденост в милосърдието и мъдростта на Аллах. Обявява се и се потвърждава тежката мисия на Мухаммед, подчертава се ролята на личността му като медиатор за предаване на Божието откровение и образец за подражание.

Мисията на Пророка се поделва на два етапа: *мекански*, който продължава около тринайсет години, три от тях – в тайно убеждаване и проповядване, и *медински* – десет години след преселението (*хиджра*) от Мека в Ясриб (ал-Медина) до смъртта му. Първи откликват на неговия призив съпругата му Хадиджа, освободеният от него роб Зайд ибн Сабит, братовчед му Али ибн Аби Талиб, който бил все още момче, и верният му приятел Абу Бакр.

Новата религия била наречена ислям. Тя се възприема като опозиция на т.нар. *джахилия* (*безпросветност, буйство*), която характеризира традиционното арабско езическо общество, белязано от служене на множество идоли и кумири, кървави междуособици, крайности, робуване на страсти и пороци.

Ислям на арабски означава *отдаване, подчинение, послушание*, което се отнася за всички вярващи и богобоязливи последователи не само на исляма, но и на предходните небесни религии („хората на Писанието“):

„Вярваме в низпосланото на нас и в низпосланото на вас. Нашият Бог и вашият Бог е един и същ. Ние сме Нему отдадени (*муслимун*)“ (29: 46).

Мухаммед винаги е подчертавал, че неговата мисия се състои в това да повтори и потвърди посланието на предходните пророци. Ислямът е извечната, чиста и единствено валидна религия с непоклатими закони и принципи (3: 19, 85). Юдаизмът и християнството са възникнали от същия първоизвор, но впоследствие хората, които ги изповядват, донякъде са се отклонили от пътя и предписанията на своите пророци.

В Свещения Коран мюсюлманите са характеризирани като „общност по средата“, за да бъдат „свидетели за хората“ (2: 143), т.е. заемат умерена позиция и отсъждат справедливо в спор по всеки въпрос, избягват крайностите в поведението и в думите си, придържат се към „границите на Аллах“ (2: 187, 229–230; 4: 13 и др.) – към Неговите предписания и забрани. В този смисъл и апостолите – учениците на Исус Христос – са *мюсюлмани* (*отдадени*, посветили се на единия Творец и Господ) (3: 52; 5: 111), както и цялата верига от пратеници на Аллах (триста и петнайсет), пророци (сто двама и четири хиляди) и безброй благочестиви монотеисти независимо от религиозната им принадлежност.

На хората се предоставя дори свободата да избират между вярата и неверието, като понесат отговорността за своята заблуда: „Истината е от вашия Господ. Който желае, да вярва, а който желае, да остане неверник!“ (18: 29). Толерантността и зачитането на другия залягат като основни принципи на ислямското управление още в първата ислямска конституция, създадена в ал-Медина от

самия Мухаммед, за да се регламентират отношенията между *мухаджирите* (*преселниците*, неговите сподвижници, дошли от Мека), *ансарите* (*помагачите*, мединските му съмишленици) и другOVERците – юдеи, християни и езичници, които запазват правото си на религиозна автономност.

Освен че подчертава общия първоизвор на небесните религии и почита предходните пророци и Божии пратеници като носители на едно и също послание, Свещеният Коран призовава към обич и мирно съжителство между синовете на Адам: „О, хора, Ние ви сътворихме от един мъж и една жена и ви сторихме народи и племена, за да се опознавате. Най-достоеен измежду вас при Аллах е най-богобоязливият. Аллах е всезнаещ, сведущ“ (49: 13). Човекът е „с превъзходен облик“ (95: 4) – венец на творението – независимо от религиозната и етническата си принадлежност, социалното положение, цвета на кожата, пола. Коранът проповядва и съчувствие и грижи за децата и възрастните, за бедните, болните, немощните, сираците, вдовиците, клетниците, пътниците и странниците в беда. Обаче началните страници на ислямската история са наситени със свидетелства за растяща враждебност и неразбиране от страна на другOVERците, затова и благовестието на Корана се примесва със сурово предупреждение и заплаха към всички, които сеят гнет и насилие в стремежа си да спрат мирното разпространение на вярата в Аллах.

След низпославането на кораничното знамение „Предупреди най-близките си роднини...“ (26: 214) Мухаммед отправя Божието послание към родния си клан Бану Хашим. В сурата, която съдържа горното предписание, се проследява съдбата на други пророци – Муса (Мойсей), Ибрахим (Авраам), Нух (Ной), Худ, Салих, Лут (Лот), Шуайб, всеки от които се сблъсквал с неверието, подигравките и жестокостта на своя народ, но накрая възтържествувала истината от техния Господ и наказание сполетявало угнетителите. Примерите с предходните пратеници на Аллах сочат какви тежки изпитания очакват и самия Мухаммед.

Въпреки че предислямските племенни норми отреждат на кръвното родство централна роля в социалните взаимоотношения („да браниш своя брат, бил той угнетител или угнетен“), първоначално дори родовият клан на Пророка отказва да приеме посланието му.

Още по-категорична е позицията на по-голямата формация – племето Курайш, – която постепенно осъзнава заплахата за господстващото си положение на общоарабски религиозен и икономически стожер. За да премахнат опасността от разпространението на новата монотеистична религия, вождовете и племенните шейхове си поставят за цел не само да компрометират и да принизят нейния проповедник, но и физически да го ликвидират.

Първенците отиват при Абу Талиб, чичото на Пророка, с молба да убеди своя племенник да се откаже от ругателствата, с които обсипва божествата им и религията на дедите им, но той любезно ги отпраща. Тогава се събират на таен съвет и обсъждат как да злепоставят Мухаммед – дали да казват, че е жрец, който изрича неясни ритмизирани и римувани молитви, или че е луд или поет,

обзет от джин, или магьосник. Накрая се спират на уж най-правдоподобната от тези измислици – решават да го обявят за вълшебник, способен да отдели син от баща му, брат от брата, мъжа от съпругата му, племенния член от рода му. С приближаването на сезона за поклонение хадж нарастват страховете им, че техният съгражданин ще спечели за каузата си прииждащите множества, завардват всички пътища към Мека и не остава дори един минувач, без да го предупредят за „странностите“ на „магьосника“. В резултат на тяхната активност мълвата плъзва из целия Арабски полуостров и поражда широк интерес към благовестията и предупрежденията на Пророка.

Враговете му се присмиват, подиграват го, разпространяват измислици за личността му и лъжи за Корана и за учението му, като същевременно търсят и компромиси, например да приемат неговия Бог, ако и той склони да се покланя на кумирите им. След като не успяват да го отклонят от пътя му по този начин, предприемат по-драстични мерки – учредяват съвет от двайсет и петима първенци, който решава да подложи Мухаммед и привържениците му на гнет и мъчения, особено по-бедните, безпомощните и лишените от пълноправен социален статут. Въпреки че самият Пророк принадлежал към знатен род, при това го закрилял чичо му Абу Талиб – един от най-уважаваните меканци, терорът и издевателствата не отминават и него. Но още по-тежки страдания преживяват сподвижниците му (някои дори намират гибелта си), което ги принуждава да скриват убежденията си и тайно да практикуват религията си. На петата година след началото на пророческата мисия тяхна група отпътува по море за Абисиния, управлявана тогава от *негуса* – справедлив владетел християнин. По-късно към тях се присъединява и втора, по-голяма група мекански мюсюлмани.

Не е случаен фактът, че последователите на Мухаммед намират убежище при християнски владетел. В началото християните проявяват съпричастие към идеите на Корана и дори се отъждествяват с тях: „...И ще откриеш, че сред тях най-близки по любов към вярващите са онези, които казват: „Ние сме християни“. Така е, защото сред тях има свещеници и монаси и защото не се възгордяват. А щом чуят низпосланото на Пратеника, ти виждаш очите им да преливат от сълзи заради онова, което са узнали от истината. Казват: „Господи наш, повярвахме, впиши ни със свидетелите!“ (5: 82–83). Постепенно обаче надделяват различията между двете религии, което мотивира теолозите им да очертават все по-детайлно параметрите на тяхната идентичност.

С течение на времето теолозите все повече задълбочават и конкретизират границите и доктриналните различия между двете религии, но техните несъгласия най-общо се свеждат до три съществени положения: догмата за Светата Троица, която противоречи на строгия ислямски монотеизъм; божествената природа на Иисус, почитан от мюсюлманите като един от пратениците на Аллах, но не и като Бог или Божи син; и монашеството, което според Корана е човешка измислица.

След неуспешните си опити да спрат с хитрост и репресии разпространението на исляма меканските първенци решават да поведат открита битка срещу

Пророка до окончателното изкореняване на посятата от него вяра. По чудо се провалят опитите им за физическото му ликвидиране. Напразно враговете на Мухаммед се стремят да го подкупят и го убеждават да се откаже от мисията си, като му предлагат богатство и власт.

През шестата година след началото на откровението исляма приемат двама влиятелни меканци – Хамза (друг чичо на Пророка) и бъдещият праведен халиф Омар ибн ал-Хаттаб. На следващата година по предложение на Абу Талиб, който се страхувал за живота на племенника си, клановите Хашим и Абдулмутталиб се съюзават, за да защитят Пророка. Останалите курайшити се обединяват срещу тях и се заклеват напълно да ги изолират и да ги лишат от достъп до провизии, докато не им предадат виновника за всички размирици. Близко три години в лишения и страдания продължава заточението на мъжете от Хашим и Абдулмутталиб в околностите на Мека.

През десетата година след началото на пророческата мисия – *Годината на скръбта* – умира Абу Талиб и Майката на мюсюлманите Хадиджа. Мухаммед е петдесетгодишен. В този тежък период от живота му, изпълнен с печал и отчаян от племето си, което все повече се осмелявало в агресията си срещу него и сподвижниците му, той посещава град ат-Таиф с надежда за разбиране и подкрепа, но жителите му посрещат неговата проповед с още по-голяма враждебност, отколкото меканците.

През единайсетата година (620 г.) мисията на Пратеника дава първите си плодове. По време на месеца за хадж той разговаря в Мека с шестима поклонници – младежи от град Ясриб, – спечелва ги за своята кауза и ги убеждава да приемат исляма. Новите му привърженици разпространяват кораничните идеи сред жителите на родния си град, които били подготвени за тях от местните юдеи и знаели от предсказанията им, че скоро ще се появи велик пророк.

Още на следващата година дванайсет жители на град Ясриб се заклеват във вяроност на Пратеника, а по-късно в резултат на тяхната агитация към групата се присъединяват и други, повече от седемдесет човека, които дават обет да го слушат и да му се покоряват. След сключването на това споразумение ислямът вече има свой оазис сред голямата пустиня на езичеството и пред съмишлениците на Мухаммед се отваря възможността да напуснат Мека и да се установяват в Ясриб. Но преселението *хиджра* не толкова носи безопасност и сигурност, колкото означава жертвоготовност, поставяне на общата кауза пред личните интереси, неясно бъдеще в земния живот и дори гибел. Въпреки че курайшитите предприемат още по-ожесточени репресии срещу мюсюлманите и им пречат да заминат, два месеца след като ясрибците дават обет за вяроност, всички се изселват, с изключение на Пророка, Абу Бакр и Али ибн Аби Талиб.

На 23 септември 622 г., през четиринайсетата година от началото на пророческата мисия, за Ясриб отпътува и самият Пророк. Поставя се началото на ислямското летоброене – *хиджра, преселение*, а Ясриб е наречен *ал-Медина (Градът [на Пратеника])*.

Поради социалните различия, които криели опасността да подкопаят единството на мюсюлманите, духовният водач полага значителни усилия за побратимяване на меканските и мединските си сподвижници с цел да се заличат езическите ежби и страсти, ламтежите за материални блага и стремежите за надмощие. Тази задача придобива особена важност с оглед на намерението да се изгради хармонично, справедливо и толерантно общество от качествено нов тип, което не само да сплоти едновеерците, но и да предложи на останалите араби привлекателен социален модел. За да се регламентира изпълнението на идеалните принципи и взаимоотношения, Пророка инициира формулирането и прилагането на споразумение между всички мюсюлмани и вярващи хора наред с техните съмишленици за създаване на единна общност от богобоязливи праведници на основата на кораничните закони.

Другата социална група – местните езичници, които не разполагат с власт и не се ползват с авторитет и влияние – с течение на времето преодолява своите съмнения и колебания, дали да изостави религията на предците си и да замени многото богове с един-единствен бог, и въпреки че се изкушава да предприеме отделни враждебни действия и понякога прибегва до хитрости и сплетни, накрая повечето езичници встъпват в исляма.

По-сериозни вътрешни проблеми за мюсюлманите поражда арабизираните евреи, които изповядват юдаизма и освен че предчувстват опасност за религиозното си първенство на богоизбраници, се страхуват да не бъдат накарънени икономическите им интереси. Те владеели търговията със зърно, фурми, вино и дрехи и давали кредити с огромни лихви, а ислямът с неговия призив за честност и справедливост и особено със забраната му да се упражнява лихварството криел заплаха за главния им източник на доходи. Обаче юдеите не издавали своята враждебност към исляма освен в решаващи моменти. Тяхното лицемерие и двуличие им позволили да се съгласят на споразумение с Пророка, без да възнамеряват да се придържат към всички негови условия. Договорът отрежда на юдейските племена равнопоставено място в общността (*умма*) от вярващи, като гарантира правото им да запазят своята религия и да не се включват с имотите си в ислямската кауза, но същевременно ги задължава да подкрепят своите съюзници при враждебни или военни действия, насочени срещу общността или града.

Най-коварният и непримирим противник на мюсюлманите си оставало племето Курайш, което продължило да ги преследва и в новата им родина, не ги допускало до свещения храм ал-Кааба, отправяло към тях заплахи и крояло тайни заговори, стремяло се да спечели на своя страна мединските езичници и юдеи, подготвяло нападения и въоръжени акции. Възникнала реална опасност Пророка да бъде убит и сподвижниците му го охранявали денем и нощем.

Той прекарва меканския и част от мединския период в мирни призиви и проповеди, като се опира единствено на силата на езика, без да прибегва до оръжието. Повелено му е да търпи и да се въздържа: „...и отстрани се от съдружаващите!“ (6: 106); „Извинявайте и прощавайте, докато Аллах даде Своята пове-

ля!“ (2: 109). Предшествениците на Мухаммед също воювали с езика си, чрез аргументи и чудотворства. Техният пример се споменава в Корана за утеха на ислямския Избраник: „И с колко пророци се сражаваха огромни множества, но те не изнемощяваха от онова, което ги сполетяваше по пътя на Аллах, и не проявяваха слабост, и не се огъваха. Аллах обича търпеливите“ (3: 146). В тежкия момент на несигурност и предчувствия за надвиснали беди било низпослано коранично знамение, което разрешава на мюсюлманите да се сражават с врага и им гарантира Божията подкрепа: „На онези, срещу които е обявена война, им се позволи [да воюват], защото бяха угнетени – Аллах има сила да им помогне...“ (22: 39). С изострянето и ожесточаването на меканската агресия повелите свише конкретизират целта на борбата и предписанията стават все по-ясни и безкомпромисни: „И се сражайте по пътя на Аллах с онези, които се сражават с вас, ала не престъпвайте! Аллах не обича престъпващите. И ги убивайте там, където ги сварите, и ги прогонете от там, откъдето и те ви прогониха!“ (2: 190–191). По същото време – месец шаабан 2 г. по хиджра/февруари 624 г. – се отменя дотогавашната посока за молитви (*кибла*) – Йерусалим – и вместо нея се определя нова – свещеният храм ал-Кааба, което преориентира центъра на исляма към арабското начало и символизира неговата автономност. обстоятелствата налагат миролюбивите, търпеливи и великодушни Божии раби да се превърнат в мечове на своя Господ, готови за отбрана, но и за разграничаване на истината от лъжата и отвоюване на територии от царството на злото, и конкретно за осигуряване на свободен достъп до Мека. С позволенията угнетените и унижените да оказват съпротива на своите потисници се отваря нова страница в ислямската история.

След като получават разрешение да воюват, първоначално мюсюлманите предприемат разузнавателни акции за опознаване на околните територии, установяване на контакти и сключване на договори за взаимопомощ с бедуинските племена и не на последно място – за демонстриране на сила пред врага. Вниманието им се насочва към главния източник на меканската мощ и благополучие, както и на потенциална опасност за тях – търговските кервани по пътя, свързващ Южна и Северна Арабия.

След поредица от дребни стълкновения между отряди на двата противниково лагера курайшитите разбират накрая, че слабите, благи и отстъпчиви сподвижници на Мухаммед са променили тактиката си и вече не понасят безропотно вражеските предизвикателства, а се бият до смърт, взимат в плен угнетителите си, отнемат имотите им и се завръщат победители. Вместо да се съобразят с нарастващата сила и влияние на мюсюлманите, меканците предприемат отчаяни атаки, които завършват с неуспех.

Първата решителна битка между неверниците и Божиите раби се разгаря две години след хиджра при селището Бадр. Около триста мюсюлмани сразяват по чудотворен начин вражеската армия, която в началото ги обезкуражава с видимото си надмощие – хиляда и триста въоръжени мъже, шестстотин – с бойни доспехи, сто коня и безчет камили.

През следващите четири години курайшитите се опитват да отмъстят за позорните поражения, които мюсюлманите им нанасят. Те мобилизират всички свои ресурси, прибягват също и до коварни хитрости, за да спечелят съюзници сред мединската опозиция и бедуинските племена, но след ожесточени сражения и с цената на много жертви привържениците на Мухаммед успяват да запазят и да утвърдят доминиращата си роля в района.

На шестата година след хиджра (628 г.) условията позволяват Пророка да поведе група от свои сподвижници към Мека, за да отслужат поклонение при свещения храм ал-Кааба. Между тях и курайшитските първенци се установява контакт, който завършва с договор, сключен в долината ал-Худайбия близо до Мека. Клаузите му постановяват прекратяване на войната между двете страни, гарантиране на безопасност за тях и съюзниците им и зачитане на тяхната неприкосновеност, както и връщане на бегълците. Мюсюлманите получават правото на тридневно поклонение при храма през следващия сезон за хадж.

През този период на привидно и временно затишие Пророка предприема дипломатически стъпки за признаване и разпространение на исляма извън границите на Арабския полуостров. Той изпраща послания до владетелите на съседни и близки държави – негуса на Абисиния, царя на Египет, хосроя на Персия, цезаря на Византия и други, по-второстепенни управници. В обръщението си към тях ислямският лидер обявява статута си на Пратеник на Аллах, набелязва постулатите на своята религия и убеждава друговерците да встъпят в нея. Въпреки че не всички се отзовават на неговия призив, владетелите започват да отчитат присъствието му на политическата сцена в региона и да се съобразяват с действията му.

Наред с опитите за мирен диалог мюсюлманите извършват седемнайсет похода срещу свои врагове, главно бедуински племена и арабски васали на Византия, като с някои от тях водят сражения и завладяват противникови крепости. В резултат на тези военни операции, както и на умелата стратегия и тактика на Пророка мюсюлманската общност завоюва ключови позиции, които ѝ осигуряват относителна стабилност и създават предпоставки за разпространяване на вярата в Аллах, но религиозният и икономически център на Арабския полуостров – Мека – с намиращата се в него езическа и същевременно ислямска светиня – храма ал-Кааба – все още остава извън обсега на ислямската власт и влияние.

Не изминават и две от десетте години, за които е сключен договорът при ал-Худайбия, и той бива нарушен от курайшитите, а законите на арабското достойнство налагали засегнатата страна да отговори по подобаващ начин.

През осма година по хиджра (630 г.) десетхилядна ислямска армия – сама по себе си доказателство за нарасналата мощ на Божиите раби, – предвождана от самия Пророк, се насочва към Мека и влиза в града без бой, без да допусне насилия, грабежи и мъст. Пратеника на Аллах великодушно опрощава греховете на курайшитите и забравя дългите години страдания и изгнаничество, които те са причинили на него и на общността му. Не пощадява обаче идолите, триста и шейсет на брой, които се намирали около храма ал-Кааба и дори на покрива му. Зао-

биколен от своите сподвижници – преселници и помагачи, – яхнал камила и с лък в ръка, Мухаммед започва да пронизва едно по едно езическите божества.

След отварянето (*фатх*) на Мека и премахването на следите от идолопоклонството ислямският призив за молитва (*изан*) се отправя от покрива на храма ал-Кааба, което ознаменува окончателната победа на еднобожието над езичеството.

През 632 г., три месеца преди своята кончина, за пръв и последен път Пророка изпълнява цялостния хаджийски ритуал (т.нар. *Процално поклонение*). Дотогава извършвал само частично поклонение *умра* извън свещените месеци. Предусещал приближаването на смъртта и пред събраното множество дал последните си и най-важни указания: „Наистина, Аллах ви е възбранил да отнемате чужд живот и имот, както сега ви е възбранено, в този ден, през този месец. Разбрахте ли това?“ Те отговорили утвърдително. Казал: „О, Боже, бъди ми свидетел!“ и повторил това три пъти, [завършвайки с думите:] „Горко ви! Тежко ви! Знайте: не се превръщайте отново подир мен в неверници, които се колят един друг!“ Прозирайки в бъдещето, с поглед към възможните отклонения от истинския ислям и забравянето на основното му нравствено послание за богобоязън, кротост, добротворство, справедливост, Пратеника на Аллах предупреждава своите последователи и ги заклева да не престъпват Божиите закони, особено неприкосновеността на човешкия живот. И Свещеният Коран определя погубването на невинни хора като смъртен грях: „...Който убие човек не за човек или заради покварата му по земята, той сякаш е убил всички хора. А който спаси човек, той сякаш е спасил всички хора“ (5: 32). Но земната действителност се развива по посока на отдалечаване от идеала.

Пратеника на Аллах знаел, че предстоят тежки изпитания и беди, които произтичат главно от нарушаването на религиозните и етичните закони и норми: „Най-добрите сред вас са хората от моето поколение, после онези подир тях, после следващите, а после ще дойдат след тях хора, които ще са свидетели, но не ще засвидетелстват, и ще са вероломни, та не ще им се гласува доверие, и ще поемат задължения, но не ще ги изпълняват, и ще са видимо угоени“. В пророчествата на Мухаммед особено се акцентира върху бъдещите злоупотреби с политическата власт и несъответствието между предписанията на исляма и реалното им изпълнение: „Ще има подир мен отклонения и дела, които ще отхвърляте“. Но неговият завет е въпреки всичко вярващите да се подчиняват на своите управници, да потискат страстите си и да се ръководят в постъпките си от смириенето, добротворството и богобоязънта. Забраняват се и нововъденията (*бида*), за да се гарантира стриктното придържане към пътя (*сунната*) на Пророка.

След тежък и трагичен живот, белязан от борби, жертвоготовност и себераздаване, бедност до сетния дъх, непосилни отговорности и всепоглъщаща духовност, която неизбежно обрича на самота Божиите избраници, Пратеника на Аллах се чувства все по-изморен и на 8 юни 632 г. напуска грешната земя, устремен към висините на своя Господ.

Смъртта му изпреварва събирането на кораничните откровения в цялостен ръкопис и постепенно възниква опасност от изопачаване и забравяне на автен-

тичните послания. В устните варианти на Свещената книга, запаметени от достопочтените сподвижници, се наблюдавали отделни несходства, а и записите на някои текстове допусkali различия поради несъвършенството на арабското писмо през онази епоха, особено поради липсата на диакритични знаци. Около 633 г. Омар ибн ал-Хаттаб, близък съратник на Пророка и бъдещ втори халиф, убеждава тогавашния повелител на вярващите Абу Бакр да се погрижи за съхраняването на кораничните знамения. Въпреки че се колебаел да вземе решение по въпрос, който не е обсъждан с Пратеника на Аллах, Абу Бакр възлага на младия Зайд ибн Сабит, бивш секретар на Пророка, да събере наличните източници на Корана. Той изпълнява повелята с изключителна добросъвестност и съставя безспорен автентичен вариант, преписи от който се разпращат до Басра, Куфа и Дамаск, а всички други копия се унищожават. През Х в. текстът окончателно се потвърждава от авторитета на седем всепризнати богослови, всеки от които работел с по двама компетентни четци.

Коранът съдържа 114 сури, т.е. откъси от Небесната книга, с малки изключения подредени по обем – от по-дългите към по-кратките. Всяка сура е съставена от знамения (*айят*), които се поделят на мекански или медински в зависимост от мястото на низпославането им.

Както заключава германският арабист Готхолд Вейл, а след него и Теодор Ньолдеке, в зависимост от лексиката и стила си меканските сури се поделят на три групи: 1) най-ранни, кратки по обем, с проповед за спасението на душата, с висок стил, ярка образност, отчетлив ритъм, богати на иносказателност и наситени със заклинания, които се позовават на природни явления; 2) по-дълги и с по-спокоен тон, в които заклинанията отстъпват място на известието, че това е послание от Аллах, и на заповедта „Кажи!“ с която Всевишния се обръща към своя раб Мухаммед. Над предсказанията за Страшния съд започва да доминира идеята за еднобожието. Дават се и някои предписания, които по-нататък придобиват повече яснота и се универсализират, разказва се за пророците – предшественици на Мухаммед; 3) третата група обединява около хиляда и петстотин знамения, т.е. близо една четвърт от Корана, в която преобладават вестите за пророците и за наказаните от Аллах народи. Заклинанията изчезват.

Мединските сури са низпослани след Преселението хиджра, когато Пратеника на Аллах се изявява не само като проповедник, но и като стратег, законодател, политик, дипломат и дори военачалник. Разширяването и утвърждаването на исляма го изправят пред нови, по-сложни задачи и пред необходимостта от изработването на цялостна доктрина, която да разреши глобалните проблеми и да даде ключ за отговор на всеки частен въпрос. Затова наред с меканските теми мединските сури уточняват богословски и юридически проблеми, които впоследствие биват разяснени от Пророка в неговите завети (*хадиси*) и от учените в областта на религиозното право (*фиqh*).

В мединските сури преди всичко се полагат основите на ислямския култ, петте му „стълба“ – изповядване на вярата, молитва, говеене, задължителна милостиня и поклонение хадж. Тези предписания са обобщени в следния хадис:

„От Омар ибн ал-Хаттаб, Аллах да е доволен от него, се предават думите: „Докато седяхме един ден при Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и приветства, пред нас изникна мъж със сияйнобели дрехи и сияйночерна коса. По него не личеше и следа от пътуване и никой от нас не го познаваше. Той седна срещу Пророка, Аллах да го благослови и приветства, като опря коленете си до коленете му и положи длани на бедрата му. [Мъжът] каза: „Мухаммед, извести ме за исляма!“ Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и приветства, каза: „Ислямът е да свидетелстваш, че няма друг бог освен Аллах и че Мухаммед е Пратеника на Аллах, да отслужваш молитвите, да даваш милостинята *закат*, да говееш през месец Рамадан и да извършиш поклонението *хадж* при Дома [на Аллах], ако имаш възможност за това“. [Мъжът] отговори: „Прав си“. Ние се учудихме, че първо го попита, а после му отговори, че е прав. Тогава той каза: „Извести ме за вярата!“ [Пророка, мир нему] каза: „Да вярваш в Аллах, в Неговите ангели, писания и пратеници, и в Сетния ден, и да вярваш в съдбата, и в доброта, и в лошата“. [Мъжът] отговори: „Прав си“. И каза: „Извести ме за добротворството“. [Пророка, мир нему] каза: „Да служиш на Аллах, сякаш Го виждаш, така че дори да не Го виждаш, [да знаеш, че] Той те вижда“. [Мъжът] отговори: „Прав си“. И каза: „Извести ме за Часа [на Съдния ден]“. [Пророка, мир нему] каза: „Питаният за това не знае повече от питащия“. Тогава [мъжът] каза: „Извести ме за знаците му“. [Пророка, мир нему] каза: „Когато робинята ще ражда господарката си и когато ще виждаш голите, боси и бедни овчари да се гордеят със строителството си“. После той си отиде, а аз поостанах малко. Тогава [Пророка, мир нему] каза: „Омар, знаеш ли кой ми задаваше въпросите?“ Казах: „Аллах, а и Неговият Пратеник, знае най-добре“. Каза: „Това беше Джибрил, който дойде при вас, за да ви научи на вашата религия“. (Хадисът е разказан от Муслим.)

Горният хадис лаконично, но ясно разграничава три основни взаимосвързани елемента, които съставят ислямската религия: нейните задължителни предписания (петте *стълба*, *аркан*), вяра (*иман*) и добротворство (*ихсан*).

Добротворството е най-високата степен в йерархията на ислямските религиозни ценности. Предписанията за него произтичат от концепта за директната връзка между Аллах и Неговите творения, за отговорността им пред Него и предстоящото възмездие за всяка отделна постъпка, за цялостното им житейско поведение и за оползотворяването на живота, който им е даден назаем. „Не пренебрегвай нищо от добротворството, дори това да срещнеш своя брат с приветливо лице!“, е казал неведнъж Пророка. И Свещеният Коран призовава хората да се надпреварват в извършването на благочестиви дела, да следват правия път, да се придържат към умереността, да са радушни, да опрощават и извиняват, да потискат гнева, да изричат най-добрите слова, делата им да съответстват на думите, да си сътрудничат с другите хора, да са богобоязливи, да мислят за своето спасение, което зависи от поведението им в земния живот.

Добротворството е най-точният индикатор за реалната стойност и извисеност на вярата, която включва над седемдесет степени, най-високата от които е засвидетелстването и потвърждаването със сърцето и с езика, че няма друг бог

освен Аллах, а най-ниската – почитването на боклук от пътя. Достоверен пророчески хадис обвързва вярата с любовта към ближния: „Никой от вас не е станал вярващ, докато не поиска за своя брат същото, което иска и за себе си“.

Вярата е дълбоко, вложено в човешката природа чувство, което предполага пълна всеотдайност и себепосвещаване на Бог и на Неговите закони, без да се задава въпросът „защо?“, и в този смисъл е синоним на исляма. Това чувство не изключва наличието на рационални доказателства и обяснения в негова подкрепа и затова по никакъв начин не противоречи на научното знание.

Аллах е сътворил ангелите, които не се големят и не престават да Му служат, и не се изморяват да Го величаят и да Му отдават славослов. В Свещения Коран неведнъж се оборва измислицата, че ангелите са дъщерите на Всевишния, защото е един и няма друг подобен Нему, и не е раждал, и не е роден. Четирима от тях, наречени *приближени*, се открояват по своите функции: Джibrил, вестносецът на Аллах, който съобщава Неговите заповеди и послания; Микал, надзорникът, който наблюдава света и следи за дъжда и избуяването на растенията; глашатаят, който протръбява с мълниите и ще прогласи настъпването на Съдния ден; ангелът на смъртта, който прибира душите на покойниците. Всеки ангел е натоварен с определени задължения – някои са пазители на човека, следват го и отпред, и отзад и записват делата му, други се грижат за Рая, придържат Трона на Аллах, разпитват мъртъвците в гроба и т.н.

Когато Аллах сътворил човека „от звънлива глина, от менлива кал“, Той накарал ангелите да му се поклонят, което подсказва върховното му положение в йерархията на творенията. Но Сатаната Иблис отказал да направи това, защото е създаден не от кал, а „от огъня на зноя преди“. Заедно с Адам и Ева той бил прогонен от Рая заради своето високомерие и защото ги подмамил да вкусат от забраненото дърво. Враг на хората, Сатаната е получил разрешение от Всевишния да ги подлага на изпитания, като ги отклонява от правия път, и повечето от тях му се поддават, защото човекът е колеблив, слаб, припрян, страхлив, скъперник и най-вече неверник, т.е. неблагодарник. Той е двуплюсно създание – в морално-етичен план е способен да се доближи до ангелите, а в телесно-емоционален – до животните. В природата му се борят вложените в нея висши дарби (дух, разум, сърце, воля, съвест) и низки страсти (похотливост, гняв, алчност).

За да се вразумят хората, Аллах избира сред тях пратеници, които да им разкрият истината, но малцина се вслушват в благовестията и предупрежденията. Пророците се явяват, когато в обществото настъпят поквара и морално разложение. Някои народи са унищожени заради тяхната греховност и непокорство, всеки от тях – по различен начин.

Според преданието един от коренните народи на Арабия – адитите – били хора с висок ръст, които обитавали градовете при Пясъчните хълмове (*Ал-ах-каф*) (46: 21) и се подчинявали на царска власт. Когато отхвърлили призива на своя пророк Худ да повярват в единия Бог (7: 63–69), били наказани със суша и ураган, който бушувал седем дни и седем ноци и ги изтрил от лицето на земята.

Друг грешен народ – самудяните – не оценили милостта на Аллах, Който ги удостоил с благоденствие – „сред градини и извори, и насаждения, и палми с узрял плод“ (26: 147–148), а те отказали да се подчинят на Божия пратеник Салих и убили камилата, изпратена им като небесно знамение. Тогава ги сполетяло гибелно земетресение.

В Съдния ден архангелът глашатай ще протръби с Рога първия път и природата ще помръкне, а хората ще побягнат от ужас. При второто протръбяване те ще издъхнат и ще останат така четирийсет години, след което ще се изсипе порой и ще се протръби с Рога за трети път – знак за възкресението и за Страшния съд, който ще продължи четирийсет хиляди години. Хората ще застанат пред Господа на световите голи под жарещия пек на слънцето, което после ще угасне. Аллах ще ги пита поотделно и ще мери техните дела и постъпки, без да пропусне нито добро, нито зло, дори да е с тежест и на пращинка. После на всеки ще се връчи книгата на делата му – който я получи в десницата си, той е добротворствал, а в левицата – тези са жертвите на Адовия огън. Тогава ще тръгнат по моста Сират, тънък като косъм, остър като меч, който води към Рая и минава над Ада. Мухаммед ще се застъпи за своята общност. Праведниците ще продължат към Небесните градини, а грешниците ще изпаднат в огнената бездна.

Над Рая (*Джанна, Градина*) хвърля сянка дървото Лотос. Под дарените с Божията благодат ще текат реки, а отделните градини ще плават по морета, които се разливат над небесата. За праведниците ще има прохлада и храна, каквато пожелаят, и всякакви плодове и ще утоляват жаждата си от извори с кристална вода, от реки с мляко, мед и вино, което не помътва разума и не поражда празнословия. Тези наслади само приличат на земните радости, но не подлежат на описание и са недостижими за земното въображение. Над Градините се извишава Тронът на Аллах Всевишния.

Адът (*Огънят или Геената, Джуханнам*) е подвижен и ще бъде докаран в Съдния ден. Той обхваща седем кръга, в последния от които се намират дървото Закум (цветовете му са главите на сатаните), котел с кипяща смола и бездънен кладенец.

Между Рая и Ада се издига пазено от ангели пространство, наречено *Стените*. Там стоят хора, които са извършили толкова добри дела, колкото и грехове. По волята на Аллах те предстои да влязат в Небесните градини, когато дойде часът да изоставят това временно обиталище.

Стълбовете на Исляма

1. Свидетелство (*шахада*). Формулата *Свидетелствам, че няма друг бог освен Аллах и че Мухаммед е Негов раб и пратеник (ашаду ан ля иляха илляллаху уа анна мухаммадан абдуху уа расулуху)* се изрича както при встъпването в исляма, така и при всяка молитва. Това означава постоянно потвърждаване – на думи и с искрено вътрешно убеждение – на божествеността (*улухия*) и господството (*рубубия*) на единствения и единосъщен Бог (*Аллах*, букв. *Бога*), на Неговите Най-прекрасни имена (*ал-асма ал-хусна*) и атрибути (*сифат*) и на богослужението (*ибадат*) Нему от страна на Божия раб (*абд*), както и деклариране, че посланието, низпослано на Пророка, е истина.

2. Молитвата (на арабски *салат*, на турски *намаз*) се отслужва по пет пъти на ден в точно определено време: преди изгрев-слънце, по обед, в късния следобед, след залез, вечер.

3. Важно коранично предписание за всеки мюсюлманин, придобил определен минимум блага, е да предоставя регламентиран процент от постъпленията си за милостинята *закат* (*пречистване*), които се разпределят между бедните и се използват за общественополезни начинания.

4. Говеенето (*саум*) е задължително през месец Рамадан, всеки ден от изгрев- до залез-слънце, както и за изкупление при сторен грях, при даден обет и в някои други случаи. Предписват се не само пости, т.е. въздържане от блажно, но и въобще отказ от храна, вода и сексуални наслади и стриктно спазване на религиозните забрани. Ислямът обаче проявява разбиране към човешката слабост и освобождава от говеенето всички, за които то е непосилно или би им навредило – възрастни, болни, бременни, пътници, – а предвижда и възможност за компенсиране на евентуални пропуски и нарушения.

5. Дълг за всеки мюсюлманин, който разполага с необходимите средства и е способен да издържи пътуването и престоя в Мека, е поне веднъж в живота си да извърши поклонението *хадж* при свещения храм ал-Кааба. В този ритуал ислямът вижда индивидуален стремеж към благоволенieto на Аллах и колективна изява на единение и сплотеност на общността.

Към тези задължителни пет стълба някои добавят и шести: Свещената борба джихад. Терминът *джихад* произлиза от глагола *напрягам се, полагам усилия, воювам*. Доколкото той засяга важно религиозно предписание, различните ислямски юридико-богословски школи се стремят да му дадат възможно най-детайлната и аргументирана дефиниция. Техните определения най-общо се свеждат до следното: полагане на изключителни усилия по пътя на Аллах в защита на истината чрез жертване на живота и имота, което е предписано с цел вярата в Аллах да стане по-могъща и да се отблъсне злото от Божиите раби. Някои богослови поставят знак на равенство между джихад и сражаването с оръжие в ръка, а други смятат, че терминът включва и воюване срещу душата (да се изучават, прилагат и преподават принципите на религията), сатаната (да се преодоляват съмненията и страстите, разкрасявани от него) и разпътството (премахвано с ръка, имот, език или сърце, като воюването чрез сърцето по думите на Пророка е най-слабата вяра).

Ислямските теоретици говорят за малък и голям джихад. „Големият“ се тълкува като борба срещу сърцето, срещу душата или като „борба на Божия раб със страстите му“. Степенуването на вярата проличава в съобщението за въздаянието, очакващо участниците в джихад – за тях в Рая са подготвени сто степени, всяка от които е отдалечена от другата, колкото е разстоянието между земята и небето. Освен това сражаващите се по пътя на Аллах попадат в една от осемте групи, които имат право да ползват милостинята *закат*, така че за тях се предвижда и материална награда в земния живот. Загиналите в битка за вярата са мъченици (*шахид*, *шухада*), но към тази категория се числят и жертвите на

чумна епидемия, родилките, починали при раждане, и удавниците. В допълнение грижата за възрастни родители също се смята за джихад и се оценява по-високо, отколкото участието в сражение. Следователно в разглеждания термин се влага твърде широк смисъл и той не се свежда единствено до воюване срещу неверниците.

Воюването с оръжие в ръка срещу враговете е всекидневна реалност през епохата на Пророка и въздържането от нея свидетелства за неискреност: „Който умре, без да е участвал в завоевание и без душата му да е подсказала, че трябва да воюва, е умрял върху клон на лицемерието“. В същото време към бойците се отправя строго предупреждение да се боят от своя Господ и да не допускат крайности в своето поведение към врага и към цивилното население: „Когато Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и приветства, изпращаше някого да командва войска, той му заръчваше да е богобоязлив в душата си и към мюсюлманите да се отнася добре. И казваше: „Завоювайте в името на Аллах и по пътя на Аллах, сражавайте се с онези, които не вярват в Аллах, но не прекалявайте и не вероломствайте, и не правете изваяния, и не убивайте деца“.

Редица изказвания на Пророка балансират мястото на джихада в ислямската ценностна система. На въпрос, дали единствено загиналите в битка са мъченици за вярата, той отговорил: „Товага мъчениците от моята общност биха били твърде малко“. Когато го попитали „кое дело е най-обично за Аллах Всевишния“, той споменал на първо място „молитвата навреме“, после – „доброто отношение към родителите“, и едва накрая – „Свещената борба по пътя на Аллах“.

Ислямските теолози са единодушни, че джихад е задължение на вярващите, но мненията им се различават по въпроса, дали то е колективен или индивидуален дълг, т.е. дали, ако бъде изпълнен от група мюсюлмани, отпада за останалите, или всеки носи лична отговорност, както при молитвата например.

Съвременните ислямски учени акцентират върху факта, че доктрината за джихад не е нова, а има дълбоки корени в религиозните традиции и практики още от древността, при това разрешението свише вярващите да се сражават идва едва след като гнетът и агресията срещу тях подлагат на опасност вярата в Аллах.

Богословите споделят единодушното мнение, че след смъртта на Пророка Свещената борба става колективен дълг, което се аргументира от кораничното знамение: „На всеки Аллах обеща Най-прекрасното, но Аллах отличи борещите се пред седящите – с огромна награда...“ (4: 95). Тоест онези, които не са излезли на битка, не носят грях и въпреки че участниците в сражения ще получат по-висока награда, все пак и останалите вкъщи ще бъдат допуснати в Рая. В Корана е казано още: „И не бива вярващите да тръгват на бой вкупом“ (9: 122). Дори през епохата на Пророка не всички жители на ал-Медина излизали на война с оглед на потребностите от производство и селскостопанска работа. Но на

друго място в Свещената книга на мюсюлманите се призовава: „Устремете се към битка, и силни, и слаби, и се борете чрез своите имоти и души по пътя на Аллах! Това е най-доброто за вас, ако знаете“ (9: 41). Последното предписание е валидно, когато възникне необходимост от участие на всички мюсюлмани за изпълнение на задачата да се засили ролята на религията и да бъдат победени съдружаващите с Аллах. Тогава джихадът става индивидуално задължение. Някои поясняват, че при страх и опасност това е лична отговорност, а при сигурност – допълнителен дълг.

Формулировката „по пътя на Аллах“, употребена в Корана петдесет и четири пъти, най-често се тълкува като изискване за джихад срещу неверието и неговите радетели и сражаване за издигане Словото на Аллах. Но ако анализираме употребата на тази формулировка в цялостния ѝ кораничен контекст, ще установим, че на отделни места тя се използва въобще в смисъл на борба срещу онова, което отслабва и руши вярата, а не само на бойни действия.

За попадналите под ислямска власт друговеци (юдеи, християни), които желаят да запазят религиозната си принадлежност, се определя данък *джизя*, а за неверниците и езичниците се предвижда сключване на мирни договори: „И ако склонят за мир, склони и ти, и се уповавай на Аллах! Той е Всечувация, Всезнаещия“ (8: 61). Следователно борбата се води не за изкореняване на другата вяра, а за омиротворяване на онези, които воюват за нейната кауза.

Свещеният Коран повелява да не се прибързва с налагането на ислямските истини. Пророка силно желаел да убеди хората в своята правота, за да бъдат спасени, но неговият Господ го предупреждава, че във всяка реалност се съдържа мъдър промисъл: „И ако твоят Господ пожелаеше, на земята щяха да повярват всички до един. Нима ти ще принудиш хората да повярват?“ (10: 99).

Понякога възниквали съмнения за искреността на нечия вяра, особено ако свидетелството *Няма друг бог освен Алах!* е изречено под смъртна заплаха. Известен хадис разказва как Усама ибн Зайд – един от сподвижниците на Пророка – убил вражески боец, който пред меча му изрекъл свидетелството, след като в сражението бил погубил множество мюсюлмани. Пратеника на Аллах се огорчил от постъпката на сподвижника си, като посочил, че той не може да надникне в сърцето на своята жертва и да отсъди дали е повярвал. Същото предписание се дава и в друг хадис, който е запазил за поколенията отговора на Пророка на въпрос, зададен от негов сподвижник, дали да бъде убит човек, който е отсякъл с меча си ръката му, а после се е скрил зад дърво и е декларирал, че се отдава на Аллах: „Не го убивай! Ако го убиеш, той ще бъде в положението, в което си бил ти, преди да го убиеш, а ти ще бъдеш в неговото положение, преди да изрече словата си“¹. Тези предписания придобиват особена актуалност в съвре-

¹ „В твоето положение“, т.е. със защитен живот и приел вярата. „В неговото положение“ означава, че той подлежи на равностойно възмездие (*касас*) от страна на наследниците на убития.

менната епоха, когато се разпространява т.нар. *такфир* – обявяване на мюсюлмани за неверници и водене на борба срещу тях.

Доктрината за джихад, както и Свещеният Коран, и изказванията на Пророка Мухаммед още веднъж потвърждават факта, че ислямът е религия, близка по дух до своите предшественици и тясно свързана с тях по своята нравственост и толерантност.

Проф. ЦВЕТАН ТЕОФАНОВ